

Croatia XXIII/XXIV (1992/1993) – 37/38/39 Zagreb

Izvorni znanstveni članak

Vida Barac-Grum

**JEZIČNI SLOJEVI U TOPONIMIJI ČAKAVSKO-
-KAJKAVSKOGA PODRUČJA ZAPADNE HRVATSKE**

UDK 808.62–087 * 808.62–311

U ovom radu obrađujem područje između sjevernoga hrvatskoga priobalja i područja u njegovu zaleđu, Gorski kotar, Liku, Pokuplje. Ova su područja različita s obzirom na svoje geografske značajke, ali i danas i povijesno ovuda su vodili putovi od sjevera prema moru. Stanovništvo se mijenjalo na ovom području, iako različito u pojedinim regijama. Ove razlike očituju se u njihovim toponimima.

1. Sjeverozapadno područje Hrvatske, koje ovdje obrađujem, pokazuje različitosti u svojim osobinama u čuvanju statusa iz prošlosti. Geografski su to različita područja, s donekle različitim stanovništvom i danas. Naime, dok područje Hrvatskoga primorja (sjeveroistočnoga jadranskoga priobalja) i unutrašnjosti nastava hrvatsko-slavensko stanovništvo pretežito čakavskoga i kajkavskoga narječja s nešto štokavskih (hrvatskih i srpskih) pridošlica, u Istri se još djelomično čuvaju, danas bilingni, ostaci istroromanskoga stanovništva. Kako je jezik kategorija koja se mijenja naglo i potpuno samo s promjenom stanovništva, samo dio jezičnoga korpusa, onomastički, a naročito hidronimijski i toponomastički,¹ može se djelomično zadržati u svom osnovnom obliku ili djelomično promijenjenom² čak i onda kada se stanovništvo promijenilo. Zato, međutim, postoje ipak određeni uvjeti. Stanovništvo barem neko vrijeme mora živjeti zajedno da bi jedna jezična grupa prenijela drugoj onomastičku poruku. Ako na istom geografskom tlu stanovništva žive posve odjelito na povijesnoj osi, dakle ako među njima nema kontakta na dijakronijskoj osi, nema ni uvjeta za prenošenje poruka. Tako se gube imena koja su lokalitetima nadijevali neki stanovnici prije, nestaje posve jezični statusni dijakronijski lanac, pa samo arheološki nalazi ostaju kao svjedočanstva o jednoj davnoj povijesnoj zbilji. Upravo je hrvatsko geografsko područje u cjelini, sa svojim bogatim raznolikostima od primorskoga konavoskoga i dubrovačkoga juga do hrvatskoga sjevera prebogato toponomastičkim nazivljem koje upućuje na različite jezične statute prošlosti. Područje koje ovdje obrađujem, sa svojim sjevernim priobaljem i svojom unutrašnjošću, pokazuje danas jezične onomastičke supstratne različitosti, koje su nastale zbog različitih jezičnih, a potom i dijalektnih slojeva koji su se različito smjenjivali.

Naime, toponim na suvremenoj (sinkronijskoj) razini funkcionira kao označitelj određenoga lokaliteta, za razliku od riječi od koje je potekao, a koja funkcionira kao označitelj predmeta ili pojma i sastavni je dio komunikacijske jezične razine. Na povijesnoj (dijakronijskoj) osi toponim, a samo donekle i riječ, funkcionira kao pokazatelj susreta govornika različitih jezika na istom tlu. Toponim je vezan uz govornika i uz lokalitet, a riječ samo uz govornika. Riječ je, dakle, prijenosna jezična kategorija, a toponim statična.

2. Kao što se već i utvrdilo u hrvatskoj onomastičkoj literaturi,³ najviše je predslavenskih (romanskih, ali i daljih supstratnih) elemenata sačuvano u Istri. Takav jače sačuvan supstratni toponomastički sloj ne začinjuje s obzirom na to da u Istri i danas postoje istroromanske jezične grupe, koje su svoj trag djelomično sačuvale i u slavenskom jezičnom

¹ Usp. Vida Barac-Grum, *Odnos između onomastičkih kategorija u regiji*, Rasprave Zavoda za hrvatski jezik 17, Zagreb 1991.

² O tome je u mnogim svojim radovima pisao Petar Skok.

³ O tome govore mnogi radovi Petra Skoka, a potvrđuje to i onomastička grada u njegovu *Etimologijskom rječniku hrvatskoga ili srpskoga jezika*. O predslavenskim elementima u istarskoj toponimiji pisali su Petar Šimunović i Pavao Tekavčić.

sloju, ali istovremeno su bile i prijenosnici starijega onomastičkoga stratusa.

Tako je u osnovi toponima *Buzet*, prema Skoku, romansko Piquentum. Dublji sloj od romanskoga pokazuje nastavak *-etnum*. Stari istarski gradovi kao *Poreč* (Parentium), *Vodnjan* (rimski Utinum), *Kastav* (Castua) tipovi su toponima koji vežu ove gradove danas naseljene hrvatskim življem uz stariji jezični stratus. Taj stariji jezični stratus pokazuju i tipovi naziva naselja poput *Premantura*; u Premanturi danas živi pretežito doseljenički hrvatski štokavski živalj, a toponim je ovdje zaostao kao »istoromanski leksički ostatak od lat. promontorium.⁴ Istu romansku supstratnu crtu pokazuje i Premanturi bliski *Ližnjan* (< Licinus), ali i Motovun u istarskoj unutrašnjosti.⁵ Svi su ovi predslavenski ostaci pretrpjeli slavensku jezičnu prilagodbu, prema normalnom jezičnom zakonu po kojem se i strani elementi prilagođuju sustavu koji ih preuzima. Pri preuzimanju toponima u određeni novi sustav oni su ponašaju kao i apelativi, to jest fonološkom prilagodbom ulaze u jezik superstrata. Radi se, zapravo, o principima jezičnoga posuđivanja u kontaktnoj situaciji; rezultati ovakvoga jezičnoga posuđivanja više su ili manje prepoznatljivi na dijakronoj osi, ali vrše se na određenoj povijesnoj sinkronoj razini. Jezično brojnija grupa nameće postupno svoj jezični identitet brojno slabijoj jezičnoj grupi u jednoj areji. Brojno slabija jezična grupa postupno odumire, ali ostavlja u zalag pridošlicama i neke svoje jezične crte, u rječniku ili još i više u onomastici. Superstratni jezični element prihvaća određene strane jezične crte, ali ih razvija na sebi autohton način – prema zakonima svoje jezične strukture. Takav se razvoj jasno vidi u toponimu *Buzet*, gdje je došlo do prijelaza *l > u*, *Blzet > Buzet* (*Blzet* je zabilježen 1275. u Istarskom razvodu),⁶ dakle tipično hrvatske (u ovom slučaju čakavske) promjene.

3. Sa suvremenoga motrišta ostaje činjenica da se toponimi ponašaju kao i apelativi: oni mogu biti prozirni ako dublje prodremo u njih i objasnimo etimološki njihovu prošlost; nejasni su, kao i apelativi, ako nam etimološka znanja nisu dovoljna da im otkrijemo podrijetlo.

Između apelativa i toponima može biti i još podudarnosti. Apelativ se može zadržati na nekom području u jezičnom superstratu u svojoj osnovnoj apelativnoj funkciji, pa preko nje, kao prepoznatljiv u govornika nove jezične skupine, preuzimati toponomastičke funkcije. Tako je apelativ *griža* živ u suvremenom leksičkom fondu pojedinih govora u Istri i u Hrvatskom primorju sa semantičkim obilježjem 'stijena, živ kamen'. U liku *greiza* sačuvan je i u istoromanskom, ali podrijetlo mu je predromansko: »možda je leksički ostatak iz jezika keltskih Karna«.⁷ Romansko

⁴ Petar Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, s. v. Premantura.

⁵ O tome pobliže i u Pavao Tekavčić, *Problemi studija višejezičnosti na području Alpe-Jadran*, Filologija 18, Zagreb 1990, str. 89.

⁶ Usp. Petar Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, s. v. Buzet.

⁷ Ibid. s.v. griža

je stanovništvo na sjevernom hrvatskom primorju u kontaktnoj situaciji na dijakronijskoj osi (što znači u slojevitom nizu sinkronijskih kontakata inogovornika) bilo prijenosnik jedne leksičke izoglose u hrvatski superstratni sloj, koji je tu leksemsku crtu prihvatio kao svoju i račvao je i u onomastičkom smjeru, u smjeru imenovanja: *Grīžane* – ime gradića u priobalju Hrvatskoga primorja.⁸

Proces se, međutim, ne zaustavlja ni ovdje. I u hrvatskom jezičnom sloju razvojni procesi idu dalje u smislu odnosa starohrvatskoga i novohrvatskoga jezičnoga stanja (u ovom slučaju hrvatskoga čakavskoga). Čvrstoća apelativne osnove u toponimu čuva se u njegovim sklonidbenim oblicima: *Bīl san va Grīžah*. U ovoj se govornoj situaciji poistovjećuju apelativ i toponim, jer isti iskaz, kad bi se radilo i o apelativu, glasio bi: *Bīl san va grīžah*. Razliku između apelativa i toponima izvršio je u hrvatskom jezičnom periodu odnos između staroga i novoga sufiksa za nominativ i akuzativ plurala: *-ane* i *-e*.⁹ Oblik *Grīžane* je konačno opstao kao toponomastički označitelj određenoga lokaliteta, a apelativ *grīža* odvojio se od njega poprimajući nove nastavačke oblike i funkcionirajući dalje kao apelativ. Tu je konačno došlo do odnosa *apelativ* ≠ *toponim*. Došlo je do potpunoga prekida semantičke apelativne veze s toponomastičkom i do stvaranja potpuno samostalnoga toponima.

S ranim gubitkom veze apelativa i semantema sadržanoga u njemu i asemantičnoga toponima na suvremenoj se jezičnoj razini lakše gubi, odnosno teže se utvrđuje, nit koja ih međusobno veže. U tom su smislu različiti odnosi između toponima *Grīžane* u Hrvatskom primorju i toponima *Hrib* u Gorskom kotaru (tu spadaju i izvedenice, odnosno toponomastičke sveze poput *Hribac*, *Hriške Staje* i dr. koje, kao izvedenice od osnovnoga onomastikona, za ovo razmišljanje nisu bitne). *Hrib* se kao apelativ ne javlja u povijesnom kontinuitetu na području jadranske unutrašnjosti. Skok ga u svojim razmišljanjima dovodi u moguću vezu s apelativom *hrid*, ali mu u svakom slučaju precizna etimološka odrednica nije posve jasna. Jedini je mogući zaključak do kojega Skok dolazi da mu je pojavnost stara, predslavenska i predindoeuropska, vezana uz dalmatsko *gripa* i sl.¹⁰

Ova dva primjera pokazuju kako je, s jedne strane, bez provotnoga poznatoga i semantički jasnoga odnosa *apelativ* = *toponim* (dakle, homonimskoga odnosa) teže utvrditi (etimologijski) jezični kontakt među jezičnim superstratnim i superstratnim elementima, naročito na području kao što je hrvatsko, na kojem su, u slojevitom povijesnom nizu, sudjelovali u kontaktu različiti jezični elementi. S druge strane, takva semantička nep-

⁸ Takvih prijenosa ovoga apelativa u toponim ima i više u Hrvatskoj, o čemu podatke donosi Petar Skok u *Etimologijskom rječniku*.

⁹ Usp. Vida Barac-Grum, *Motiviranost toponomastičkih osnova tvorenih sufiksom -ane*, *Zbornik II. onomastičke konferencije*, Skoplje 1980.

¹⁰ Petar Skok, *Etimologijski rječnik*, s. v. hrbat.

rozirnost dovodi toponim mnogo ranije, mnogo brže u nezavisni položaj naspram drugim jezičnim razinama.

4. Čakavsko i kajkavsko područje sjeverozapadne Hrvatske u povijesnom presjeku svojih toponomastičkih slojeva i jezičnih elemenata sadržanih u njima pokazuje određene razlikovnosti. Idući od obale prema unutrašnjosti predslavenski jezični superstratni slojevi smanjuju se, a jačaju onomastička dijalektna račvanja. Na području Istre i sjevernoga Hrvatskoga primorja¹¹ postoje u toponomastici ostaci predhrvatskoga jezičnoga stanja, ali dublje u unutrašnjosti razmjerno ih je manje.

Naravno, i ova priobalna područja u najvećem broju svojih onomastikona upućuju na hrvatski tvorbeni sloj i hrvatski živalj kao imenovatelja, a to se odnosi naročito na Hrvatsko primorje. Ta situacija nije slučajna. U Istri su samo imena većih i starijih mjesta sačuvala u sebi predslavenski, predhrvatski jezični sloj, a imena novijih i manjih naselja nose hrvatski jezični identitet, i to bez obzira na to radi li se o odnosu *apelativ* > *toponim* ili drugačijim onomastičkim tvorbama. Neki od toponima u svojoj osnovi čuvaju apelativ od kojega su nastali direktnom preobrazbom, kao *Opatija* u istočnom dijelu priobalne Istre. Taj prijenos ovoga apelativnoga značenja na onomastičku oznaku imenovanja mjesta čest je u hrvatskim onomastičkim sustavima ne samo u čakavskim područjima već i u kajkavskima (npr. *Opatija* u kajkavskom turopoljskom kraju u sjeverozapadnoj Hrvatskoj). Čakavski identitet toponima ovdje pokazuje samo akcent (*Opa^htija*).

U Istri su i u direktnom homonimijskom odnosu tipovi ojkonima kao *Reka*, *Rukavac*, *Hum* i sl, a većina je toponima nastala ili izvedenom tvorbom (prefiksacijom, sufiksacijom), poput *Preluka*, *Sušak*, ili su to višesložne sintagme, kao *Novigrad*. Akcent uvijek upozorava na čakavski dijalektni element u njima.

Iako je predslavenskih, pa i predromanskih, toponima na području Hrvatskoga primorja manje nego u Istri, što je i razumljivo s obzirom na veličinu ovih regija, stariji jezični sloj i u Primorju pokazuju veći i stariji gradovi (*Senj*, *Bribir*, a posredno i *Grizane*). Novija i manja naselja pokazuju slavensku tvorbu u osnovi, koja često upućuje direktno i na hrvatski čakavski sloj kao imenovatelja (*Crikvenica*, *Kalić*).

Gorskokotarsko je područje razmjerno veliko, a ipak je na njemu sačuvano znatno manje predslavenskih onomastičkih relikata nego u Istri. Naravno, i ovuda su prolazile ceste od sjevera prema jugu, i ovdje postoje (iako još nedovoljno istraženi) arheološki ostaci koji govore o nekom bivšem stanovništvu. Malobrojni predslavenski elementi čuvaju se u ojkonimima kao što je već spomenuti *Hrib* (sa svojim izvedenicama koje već pokazuju slavensku tvorbu: *Hribac*, *Hripške Staje*), *Moravice*, *Skrad*. Veća naselja poput *Delnica* (*Delnice*), *Čabra* (*Čabar*), *Lokava* (*Lokve*), *Prezida* (*Prezid*), *Mrzle Vodice* (*Mrzla Vodica*), *Lukovdola* (*Lukovdol*),

¹¹ Vida Barac-Grum, *Odnos između onomastičkih kategorija u regiji*, ibid.

Severina (*Severin*) pokazuju slavensku tvorbu, s fonološkim ostvarajima tipičnima za pojedine govorne sustave u kojima se ovi ojkonimi javljaju. To najočitiije pokazuju ojkonimi *L'ukofdol* ili *D'ęuncę*.¹² Tip ojkonima kao *Fužina* ne pokazuju supstratni, već adstratni jezični element (talijanski).

Izvan Gorskoga kotara, nešto istočnije od njega, na predslavenski jezični sloj upućuje toponim *Oštarije*.¹³ Već geografski bliski *Ogulin* upućuje na slavensku tvorbu, kao što na nju upućuju i imena mjesta u Lici kao *Brinje*, *Jezerica*, *Jezerane*, a direktno na čakavski element u tvorbi ojkonima upućuje *Plaški*. Takve hrvatske tvorbene toponomastičke grupe pokazuju se i u dugoreškom i pokupskom kraju (*Duga Resa*, *Mrzljaki*, *Vukova Gorica*, *Jarče Polje*, *Zdihovo*, *Fratrovci*, *Bosanci*, *Pribanjci*, *Bosiljevo*). Ojkonim Bosiljevo upozorava, sa svojom osnovom *b* ≠ *v*, direktno na tvorbu južno slavenskoga zapadnoga tipa.

Tipovi tvorbe, kao i u Istri, mogu biti u svim ovim područjima ili u direktnom homonimijskom odnosu apelativa i toponima (npr. *Plasa*), mogu biti toponomastičke izvedenice (*Jezerane*, *Pribanjci*) ili toponomastičke sintagme (*Vukova Gorica*, *Duga Resa*).

Za dijakronijsko motrište tvorbeni tipovi zanimljivi su samo zato što odnosi *apelativ* > *toponim* ili toponim predstavljen toponimijskom sintagmom upućuju na osnovni tip nadijevanja imena. Toponomističke izvedenice mogu upućivati na dulji razvojni put (*apelativ plasa* > *toponim Plasa*; sljedeći je razvojni korak u onomastičkom smjeru kada toponim poprima pluralni lik pa nestaje homonimijskog odnosa između apelativa i toponima; takav je tip *Plase*; dalje su moguće pridjevske izvedenice od osnove *plasa* kao *Plaški*, prema *plaški* kraj ili sl.).

Samo se iz jedne apelativne osnove mogu razviti (na širem ili užem jezičnom području) brojni toponimi, koji unutar istoga jezika pokazuju svoju dijalektnu pripadnost u času imenovanja. Apelativ *plasa* pripada čakavskom leksiku pa se i toponimi prema njemu ili izvedeni od njega nalaze na širokom hrvatskom primorskom i čakavskom prostoru, od Istre do dalmatinskoga juga. *Plaški* u Lici danas djelomično nastavaju i štokavci, ali toponimi pokazuje čakavsko podrijetlo prvotnih slavenskih naseljenika ovoga mjesta.

5. U unutrašnjosti zapadne Hrvatske sačuvalo se, dakle, znatno manje predhrvatskih jezičnih relikata u toponimima nego u priobalju. Razlozi su izvanlingvistički: nestanak kontakta među ljudima u istoj areji u određenim razdobljima u prošlosti dovodi do praznina u povijesnom sjećanju, do gubitka prijenosnika jezičnoga pamćenja, a to znači i do gubitaka onomastičkih spomenika na području s kojega nema ni drugih pisanih zabilježaka. Prekid ljudskoga kontakta uzrokuje i prekid jezičnoga

¹² Crtica pred vokalom označava mjesto naglaska, koje je, uz dužinu, jedino naglasno obilježje ovih kajkavskih govornih idioma.

¹³ Petar Skok, *Etimologijski rječnik*, s. v. ošpitan.

kontakta na dijakronijskoj osi. Područje Gorskoga kotara bilo je uvijek podložno ratovima, u predslavenskom razdoblju, ali i kasnije. Na njegovoj sjeverozapadnoj međi Rimljani su sagradili zid, limes, radi obrane od ilirskoga plemena Japoda, koji su nastavali ove krajeve. Jaz među njima na ovom je području bio jak, što se zna iz povijesnih spisa. Zato, unatoč tome što ostaci rimskoga zida i danas postoje, uz njega nema predslavenskih toponima ni s jedne, ni s druge strane. Toponim koji upućuje na rimski limes slavenskoga je podrijetla, hrvatski *Prezid*.

Područja u priobalju žive mirnijim tijekom i u slavenskom razdoblju. Čak i kada su pod istim feudalnim gospodarima, značajnom hrvatskom velikaškom porodicom Zrinjskim i Frankopanima, stanovnici u unutrašnjosti živjeli su znatno teže nego oni uz obalu. Događa se da zbog ratova pojedina selišta ostaju pusta, pa se i u tom kasnom povijesnom razdoblju prekidaju veze i zaboravljaju imena pojedinih starih naselja. Ipak, pojedini toponimi danas dokaz su dijalektnih slojevitosti u unutrašnjosti. Vidjelo se to već i u toponimu *Plaški*, i to zbog apelativne pripadnosti toponomastičke osnove čakavskoj dijalektnoj strukturi. Tip toponima *Grišnike* (s jezičnom karakteristikom *e > i* u apelativnoj osnovi u danas kajkavskom ekavskom kraju) upućuje na stariji čakavski ikavski sloj kao stanovnike ovoga naselja. Ista se mogućnost pokazuje i u obližnjem Severinu, koji je u povijesnim razdobljima bio zabilježen i kao *Siverin*.

Toponimijski sustavi zapadne Hrvatske danas – priobalni i u unutrašnjosti – međusobno pokazuju određene razlike. Tu su, s jedne strane, predslavenski ojkonomi koji su zastupljeniji u priobalju. Ali i tipovi toponima kao *Preluka*, *Brdina*, *Gradina* pripadaju priobalju. Toponimi kao *Brinje*, *Mali Lug*, *Njiva*, *Bosiljevo*, *Netretič*, *Nove Laze* očituju se kao tipičniji za unutrašnjost zapadne Hrvatske. Čak i ojkonomi istoga motivacijskoga postanja pokazuju se drugačijima u Istri od onih u unutrašnjosti: *Draguč* (Istra), *Lukovdol* (Gorski kotar).

Postoji jedna motivacijski izazvana kategorija u uspostavi ojkonomi koja se proteže na cijelom ovom području sa semantičkom osnovicom u *hladan*, odnosno leksemskom pridjevskom ili apelativnom, u *leden*, *mrzal*. U sjevernom hrvatskom primorju zastupljena je u starom ojkonomu *Ledenice* (javlja se već u *Vinodolskom zakoniku*), a u unutrašnjosti su tipovi kao *Mrzla Vodica* (čakavski dio Gorskoga kotara) i *Mrzljaki* (čakavsko Pokuplje). Za ovo područje nisu tipični suprotni motivacijski porivi za stvaranje toponima (tip *topal* ili *tepal*), kojih ima u slavenskoj toponimiji.¹⁴

Zajednički je motivacijski pokretač za stvaranje toponima na cijelom hrvatskom području i osobno ime. U Istri su tako nastali tipovi ojkonomi kao *Draguč*,¹⁵ u Gorskom kotaru *Lukovdol*, u Lici *Josipdol*.¹⁶ Radi

¹⁴ O tim odnosima više u dr. Petar Skok, *Prilog k ispitivanju srpsko-hrvatskih imena mjesta*, Rad JAZU 224, Zagreb 1921, str. 155.

¹⁵ V. Petar Šimunović, *Nacrt tipološko-strukturalnih značajki istarske ojkonomije*, Istočnojadranska toponimija, Split 1986, str. 147–155.

se uvijek o nekom nepoznatom inicijatoru za nadijevanje imena određenom lokalitetu i naknadno selu ili gradu. Na ovom području koje obrađujem izuzetak čini ojkonom *Karlovac*, čije je imenovanje povijesno jasno i u samoj osnovi pokazuje odnose između istočne i zapadne kulture na ovom balkanskom tlu.¹⁷

6. Na dijelu područja koje ovdje obrađujem *Kupa* hidronim predslavenskoga podrijetla, obilježio je znatan dio područja kojim rijeka teče.¹⁸ Nazivi su područja kojima rijeka teče *Pokuplje*, *Prikuplje*, a prema njoj se stvaraju i ojkonomi: *Kupjak*, *Brod na Kupi*, a nešto dalje u njezinu slivu su *Pokupsko*, *Pokupski Hrtič*, *Pokupski Gladovec*. I dalja obližnja naselja uz Kupu pokazuju hrvatski (kajkavski) jezični sloj kao imenovatelja ovih ojkonomi. To su imena naselja s obje obale Kupe – *Desni Štefanki*, *Levi Štefanki*, *Slatina*, *Bučica*.

Koliko je istinita lingvistička postavka da su toponimi često jedini ostaci neke prošlosti koje više nema pokazuje današnje stanje u Pokuplju, a to su ojkonomi uz tijek rijeke Kupe koje sam spomenula od Pokupskoga dalje. Ostala su samo imena mjesta, ali mjesta više nema. Jedan drugi slavenski narod, srpski, uništio je stare kuće, spalio stara hrvatska ognjišta. Toponimi i ojkonomi su ostali. Da ne zaboravimo – radi sjećanja.

SUMMARY

LANGUAGE STRATUMS IN THE TOPONIMY OF THE CHAKAVIAN AND KAJKAVIAN AREA OF WEST CROATIA

In this report the area between Hrvatsko primorje and Istra (Croatian Northern Coast), Gorski kotar and Pokuplje (mainland regions of Croatia) are regarded. These regions are different in their geographic characteristics, but similar in their history because they were at the crossroads of main roads from the North to the South in this part of the world. The population changed in these regions, although differently in different regions. Those differences are shown in the toponyms of the particular regions.

¹⁶ Ovdje govorim samo o motivaciji za imenovanje toponima, a ne o njihovoj strukturi.

¹⁷ Petar Skok, *Etimologijski rječnik*, s. v. Karal.

¹⁸ V. Vida Barac-Grum, *Odnos između onomastičkih kategorija u regiji*, ibid.